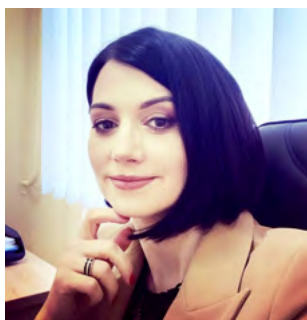

Олександра Проць,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0002-2280-6836

Наталія Кантор,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0001-9533-0851

DOI 10.32782/2306-9082/2023-49-13

УДК 342.7(477)

Реабілітація як інститут національного права та законодавства: проблеми та шляхи їх розв'язання

Динаміка суспільних потреб зумовлює якісне оновлення системи права України, зокрема, удосконалення існуючих і формування нових інститутів, серед яких – інститут реабілітації. Однак щодо його галузевої належності в юридичній науковій думці немає єдності. Найчастіше реабілітація визнається кримінально-процесуальним інститутом, що охоплює норми, які регулюють суспільні відносини щодо відновлення прав громадян, незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності. Частина науковців розглядає цей інститут як міжгалузевий, що поєднує норми таких галузей права, як цивільне, кримінально-процесуальне, цивільно-процесуальне

тощо. Однак ці думки є дискусійними, тому дослідження реабілітації у правовому аспекті є актуальним як у теоретичному, так і в практичному плані.

Проблеми реабілітації у правовому аспекті найбільш активно досліджують фахівці з кримінально-процесуального права. Із публікацій останнього десятиліття варто відзначити дисертацію А. О. Суховіліної «Інститут реабілітації в кримінально-процесуальному праві» (2012), а також підручник для слухачів магістратури юридичних вузів «Реабілітація жертв незаконних кримінальних переслідувань, політичних репресій та зловживань владою», який підготували В. В. Ченцов і В. М. Тертишник (2016). Реабілітація

в інших галузях права належної уваги науковців-юристів наразі не отримала.

Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні комплексного міжгалузевого характеру інституту реабілітації та дослідженні питань, пов'язаних з поняттям і сутністю реабілітації як правової категорії.

Практично всі дослідники проблем реабілітації вказують, що сам термін «реабілітація» запозичений із латинської мови і складається з префікса «*re*» – відновлення і прикметника «*habilitas*» – сприяти, корисність. Тобто дослівний переклад досліджуваного терміна означає відновлення корисності для чогось» [1, с. 149].

У Юридичній енциклопедії міститься таке визначення: «реабілітація (*rehabilitatio* – робити спроможним, поновлення) – це:

1) поновлення у правах і відновлення репутації осіб, які безвинно зазнали репресій або були неправомірно притягнуті до кримінальної чи адміністративної відповідальності, що поєднується з компенсацією (відшкодуванням) завданих цим особам матеріальних і моральних збитків;

2) діяльність органів досудового розслідування, прокуратури і суду щодо встановлення незаконності кримінально-процесуального переслідування особи, відшкодування їй майнової та моральної шкоди і поновлення порушених прав;

3) у праві соціального забезпечення – комплекс заходів, спрямованих на відновлення можливостей життєдіяльності» [2, с. 244–246].

Як бачимо, автори цієї дефініції головною ознакою «реабілітації» вважають відновлення прав (можливостей) особи, причому в літературі наголошується: «це відновлення має відбуватись в усіх можливих сферах життя людини, соціальних, правових, майнових її відносинах, здійснюватись як щодо політичного, правового,

соціального, фінансово-майнового статусу особи, так і щодо захисту її честі, гідності і репутації» [3, с. 18]. Таке розуміння реабілітації дає підстави вважати її складним соціально-правовим феноменом. Це підтверджується й тим, що проблеми реабілітації досліджують не лише юристи, а й фахівці-медики, психологи, соціальні педагоги, соціологи та ін. Відповідно виокремлюються такі її види, як медична, педагогічна, політична, соціальна, фізична реабілітація тощо. У будь-якому разі кожному виду реабілітації притаманний правовий характер, який полягає в тому, що здійснюваний у його рамках комплекс різних заходів, спрямованих на відновлення втрачених прав, можливостей людини, що забезпечують її повноцінну життєдіяльність у суспільстві, врегульований законами та іншими нормативно-правовими актами.

Як уважає А. О. Суховіліна, «інститут реабілітації – це самостійний правовий інститут кримінально-процесуального права, що складається із сукупності норм, які регулюють публічні відносини щодо поновлення прав і свобод та відшкодування шкоди особі, стосовно якої мало місце незаконне і необґрунтоване кримінальне переслідування чи незаконне засудження» [4, с. 45]. Однак міркування про виключну галузеву належність інституту реабілітації, на нашу думку, щонайменше спірне, оскільки є низка ознак, які вказують на його комплексний характер.

Як відомо, у теорії права складний (комплексний, міжгалузевий) інститут права розуміється як «система відносно відособлених правових норм кількох галузей права, спрямованих на регулювання певної групи (виду) взаємозалежних суспільних відносин» [5, с. 308–309]. При цьому існування змішаних інститутів (з різних галузей права) визнається навіть деякими авторами, які заперечують існування комплексних галузей права [6, с. 102].

Видається, що комплексний інститут права відрізняється від галузі права лише меншим обсягом сфери правового регулювання. При цьому вважається, що саме комплексні інститути права відіграють провідну роль у формуванні нових галузей права, особливо комплексних. Наприклад, тривалий час в наукових колах України гостро обговорювалося питання про статус медичного права. Одні вчені вважали його лише галуззю законодавства, інші – підгалуззю права соціального забезпечення, треті – міжгалузевим інститутом права. На нашу думку, ці твердження відображають процес становлення медичного права України як комплексної галузі права, що нині вже сформувалася і розвивається.

Щодо реабілітації нині теж висловлюється думка, що «це уже не просто міжгалузевий правовий інститут, а фактично окрема галузь права (реабілітаційне право), яка знаходиться в стані формування і розвитку, яка регламентує процесуальний порядок реалізації відповідальності держави перед особою з метою повного поновлення доброго імені, честі, майнових, трудових, пенсійних, житлових, службових, інших прав і свобод людини, незаконно порушених під час діяльності органів влади і місцевого самоврядування та їх посадових осіб» [3, с. 16–17].

Загалом міркування про перспективи становлення такої галузі права видаються слушними, однак для цього необхідна низка передумов, які виокремлює у своєму дослідженні Т. Є. Мураховська: «наявність повторюваних суспільних відносин, які здатні бути об'єктом зовнішнього контролю (коло суспільних відносин повинно бути своєрідним, широким, однорідним, але багатогранним); соціальна необхідність комплексного регулювання цих відносин (такі суспільні відносини повинні зачіпати інтереси більшості суб'єктів права та

бути актуальними у відповідних умовах суспільного життя, що забезпечує розвиток законодавства); наявність державного інтересу та державної підтримки цих відносин (або підтримки їх захисту); узагальнення та формування нормативів поведінки в суспільстві» [7, с. 6]. Принаймні в сучасних умовах єдності цих передумов щодо реабілітаційного права не досягнуто, тому, скоріше, він є комплексним, міжгалузевим правовим інститутом.

Загальними ознаками комплексного інституту права вважаємо такі: 1) сферу правового регулювання такого інституту утворює група суспільних відносин одного виду, пов'язаних між собою, однак ця група є дещо меншою, ніж та, що складає предмет галузі права; 2) такий інститут характеризується фактичною та юридичною однорідністю (єдині поняття, загальні положення, юридичні конструкції тощо); 3) цей правовий інститут відносно відокремлений від тих галузей права, на «перетині» яких він виникає; 4) у рамках такого інституту виокремлюються субінститути – сукупність норм, які відображають специфіку правового регулювання конкретних видів суспільних відносин. Як уявляється, ці ознаки повною мірою притаманні інституту реабілітації як комплексному, міжгалузевому інституту права. Він являє собою сукупність правових норм, які урегульовують широке коло суспільних відносин, що виникають у процесі усунення перешкод та відновлення можливостей для нормальної життєдіяльності людини та реалізації її прав, свобод і законних інтересів у різних сферах суспільного життя. Правове регулювання цих відносин має міжгалузевий характер – воно поєднує норми конституційного, адміністративного, цивільного, цивільного процесуального, кримінального, кримінального процесуального, кримінального виконавчого, трудового права, а також таких нових галузей, як медичне та освітнє право.

Оскільки методи правового регулювання цих галузей можуть відрізнятися, у межах інституту реабілітації забезпечується їх поєднання, що й зумовлює його складну природу. За слушним зауваженням С. П. Погребняка, «окремі правові інститути відчують на собі одночасний вплив і публічного, і приватного права, вони ніби сплетені з елементів публічного і приватного права» [8, с. 7]. На нашу думку, інститут реабілітації належить саме до таких інститутів.

Як інститут законодавства, реабілітація являє собою доволі розгалужену систему, оскільки правові норми, що утворюють цей інститут права, містяться в нормативно-правових актах різних галузей права та різної юридичної сили. Основи цього інституту закладені в Конституції – Основному Законі Української держави [9], низка статей якої прямо чи опосередковано врегульовують відносини у сфері реабілітації. Так, зокрема, це стаття 3, де людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Це означає, що всі інші соціальні цінності є підпорядковані цінності людини. Так само до переліку найвищих цінностей належать такі невід'ємні її права, як життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Інакше кажучи, передовсім мають бути забезпечені саме ці можливості людини як передумова здійснення нею усіх інших прав. Оскільки утвердження й забезпечення прав і свобод людини визнається основним обов'язком держави, то відповідно держава повинна сприяти реалізації прав і свобод шляхом усунення перешкод і відновлення можливостей людини їх використовувати.

У контексті досліджуваної проблеми варто проаналізувати зміст ст. 56 Основного Закону [9], за якою кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної

шкоди, яка була завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень. Ця норма конкретизує припис ст. 3 про відповідальність держави перед людиною. У юридичній літературі наголошується, що «на підставі цих положень в кримінальному процесі виник і розвивається інститут реабілітації незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності, відшкодування їм моральної і матеріальної шкоди. Першоджерелом цього інституту є принцип реабілітації невинуватих осіб, закріплений у ст. 56 Конституції України» [10, с. 65].

Своєю чергою, детально регламентує відповідальність держави перед людиною цивільне законодавство (статті 1173–1176 Цивільного кодексу України [11]) та низка законодавчих актів галузевого характеру. Зокрема, унормовує процедуру реабілітації (хоча такого поняття й не містить) Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 01.12.1994 р. [12]. Тут варто зазначити, що назва закону та його зміст не зовсім відповідає конституційній нормі, яка передбачає відповідальність не лише за незаконні рішення чи дії, а й за бездіяльність органів держави.

Процедура відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями/бездіяльністю інших органів влади, регламентації ще не отримала, що знижує ефективність інституту реабілітації. Для вирішення цієї проблеми пропонується «об'єднання усіх концептуальних ідей існуючих законів і норм національного законодавства та міжнародних правових актів, правових позицій та прецедентів Європейського суду з прав людини й загальної

норми-принципу Конституції України, щоб розробити та прийняти окремий кодекс – «Кодекс реабілітації постраждалих від незаконних дій чи бездіяльності влади» [3, с. 212]. Однак і нині цю проблему можна розв'язати принаймні через застосування конституційної норми, як норми прямої дії.

Ще одним важливим джерелом інституту реабілітації є Закон України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» (до 2018 року – «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні»). Стаття 1 чітко вказує, що «метою цього Закону є відновлення історичної справедливості, встановлення порядку реабілітації репресованих осіб та осіб, які потерпіли від репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, відновлення їхніх політичних, соціальних, економічних та інших прав, визначення порядку відшкодування шкоди, завданої таким особам унаслідок репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, недопущення повторення злочинів тоталітарних режимів» [13]. Як впливає з цієї норми, реабілітація жертв репресій полягає у відновленні їхніх політичних, соціальних, економічних та інших прав та відшкодуванні шкоди. Тобто лише шляхом тлумачення можна розкрити зміст поняття «реабілітація», оскільки сам законодавець його не розтлумачив, хоч 2018 року Закон був доповнений ст. 1¹ із визначенням основних термінів.

Нормативне визначення та найбільш повну законодавчу основу наразі отримала медична реабілітація. Так, Основи законодавства України про охорону здоров'я закріплюють, що реабілітація – це «комплекс заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я у взаємодії з її середовищем», визначають також поняття «реабілітаційна допомога у сфері охорони

здоров'я», «реабілітаційна послуга» та унормовують порядок їх надання [14].

Розширене тлумачення терміна «медична реабілітація» містить Імплементаційна Угода між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про реалізацію співпраці у сфері медичної реабілітації [15], де також виокремлюється фізична реабілітація.

У Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» закріплено право військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу (ст. 11), що, серед іншого, передбачає надання медико-психологічної реабілітації [16].

Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», крім основного поняття «реабілітація осіб з інвалідністю», містить визначення та врегульовує такі види реабілітації, як психолого-педагогічна, професійна, психологічна, соціальна, трудова, фізкультурно-спортивна [17].

Закон України «Про соціальні послуги», хоч у переліку базових соціальних послуг (ст. 16) не містить реабілітації, передбачає (ст. 13) функціонування у системі надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору установи/заклади надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування) [18].

Законом України «Про психіатричну допомогу» регламентовано правові та організаційні засади забезпечення громадян психіатричною допомогою, під якою розуміється «комплекс спеціальних заходів, спрямованих на обстеження стану психічного здоров'я осіб на підставах та в порядку, передбачених цим Законом та іншими законами України, профілактику, діагностику психічних розладів, лікування, нагляд, догляд, медичну та психологічну реабілітацію осіб, які страждають на психічні розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних

речовин» [19]. У Законі також використовуються терміни «медико-соціальна реабілітація», «соціальна реабілітація», однак без визначення їх змісту.

Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» зараховує соціальну реабілітацію до основних соціальних послуг, що надаються при здійсненні соціальної роботи сім'ям, дітям та молоді (ст. 6¹). У ст. 10 вказано, що Закон розкривається зміст соціальної реабілітації – «здійснення:

заходів, спрямованих на оптимізацію і коригування ставлення сімей, дітей та молоді до відповідального батьківства, формування у них навичок до самообслуговування, самостійного проживання та інтеграції в суспільство;

соціального патронажу дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі, та молодих людей, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі [20].

Освітнє законодавство України так само містить низку норм, що належать до інституту реабілітації. Наприклад, Закон України «Про освіту» серед типів закладів освіти, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти, передбачає: «школу соціальної реабілітації – заклад загальної середньої освіти для дітей, які відповідно до рішення суду потребують особливих умов виховання; навчально-реабілітаційний центр – заклад загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку»

(ст. 9) [21]. Аналогічні положення містить і стаття 9 Закону України «Про загальну середню освіту» [22].

Отже, законодавство, що регламентує різні види реабілітації в Україні, є надзвичайно розгалуженим. Тому доцільною уявляється систематизація цього законодавства, принаймні у формі інкорпорації, у процесі якої можна усунути неточності у формулюванні дефініцій, заповнити прогалини, що загалом матиме позитивний вплив на практичну реалізацію норм інституту реабілітації в Україні.

Підсумовуючи викладене вище, варто відзначити, що юридичною наукою місце інституту реабілітації в національній системі права поки що чітко не визначено. Здебільшого його вважають інститутом кримінального процесуального права, хоча є всі передумови вважати його комплексним, міжгалузевим правовим інститутом з перспективою «переростання» у комплексну галузь права. Норми інституту реабілітації містяться у багатьох нормативно-правових актах. Його основи закріплюють положення Конституції України, що деталізуються (більшою чи меншою мірою) у галузевому законодавстві – кримінальному процесуальному, медичному, освітньому, соціальному, цивільному і цивільному процесуальному та ін. Для підвищення ефективності цього інституту необхідно систематизувати різні нормативно-правові акти (принаймні у формі інкорпорації) та сформувати цілісну систему реабілітаційного законодавства України.

Список використаних джерел

1. Соколова О. М., Васюк Н. О., Радиш Я. Ф. Реабілітація військовослужбовців: термінологія, класифікація, принципи та особливості (до проблеми державного регулювання реабілітації особового складу Збройних Сил України). *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 23. С. 148–155.

2. Нагребельний В. П., Сташків Б. І., Шумило М. Є. Реабілітація / Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2003. Т. 5. С. 244–246.

3. Ченцов В. В., Тертишник В. М. Реабілітація жертв незаконних кримінальних переслідувань, політичних репресій та зловживань владою. Підручник для слухачів магістратури юридичних вузів. Київ : Алерта, 2016. 324 с.
4. Суховіліна А. О. Інститут реабілітації в кримінально-процесуальному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2012. 207 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 520 с.
6. Дуднік Р. М. Підстави виникнення нових галузей українського права. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2015. № 2. С. 99–103.
7. Мураховська Т. Є. Формування нових галузей в системі права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2011. 19 с.
8. Погребняк С. П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2006. Вип. 12. С. 3–17.
9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
10. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України: Підручник. Вид. 4-те, доповнене і перероблене. Київ : «А. С. К.», 2003. 1120 с.
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
12. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
13. Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років : Закон України від 17.04.1991 № 962-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-12#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
14. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
15. Імплементативна Угода між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про реалізацію співпраці у сфері медичної реабілітації: Угода Кабінету Міністрів України; НАТО; Міжнародний документ від 17.09.2015, 21.09.2015, затв. Постановою Кабінету Міністрів України № 49 від 03.02.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_034#Text (дата звернення: 13.03.2023).
16. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
17. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV(зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
18. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
19. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
20. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 № 2558-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
21. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 13.03.2023).
22. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення: 13.03.2023).

Проць О. Є., Кантор Н. Ю. Реабілітація як інститут національного права та законодавства: проблеми та шляхи їх розв'язання

У статті досліджено реабілітацію як інститут національного права та законодавства. Установлено, що первісне значення терміна «реабілітація», запозиченого із латинської мови, у правовому аспекті нині суттєво розширилося. На основі аналізу наукових джерел та узагальнення основних підходів до розуміння реабілітації зроблено висновок, що вона являє собою комплексний соціально-правовий феномен та охоплює такі різновиди, як медична, педагогічна, політична, соціальна, фізична реабілітація тощо. Правовий характер реабілітації підтверджує розгалужена система правових норм, що виступають основою різних видів реабілітації, сутність яких полягає у відновленні втрачених можливостей і здібностей людини, що забезпечують її повноцінну життєдіяльність у суспільстві.

Установлено, що в юридичній науці висловлюються прямо протилежні думки про місце реабілітації у національній системі права: від визнання його виключно інститутом кримінально-процесуального права до тверджень про формування окремої галузі – реабілітаційного права. Сформульовано таке визначення: реабілітація – це комплексний, міжгалузевий інститут права, який урегулює широке коло суспільних відносин, що виникають у процесі усунення перешкод та відновлення можливостей для нормальної життєдіяльності людини та реалізації її прав, свобод і законних інтересів у різних сферах суспільного життя. Інститут реабілітації визнано одним із найважливіших правових інститутів у сучасній національній системі права. Цей інститут поєднує норми конституційного, адміністративного, цивільного, цивільного процесуального, кримінального, кримінального процесуального, кримінального виконавчого, трудового права, а також таких нових галузей, як медичне та освітнє право. Відповідно його джерелами виступає Конституція України, галузеві кодифіковані нормативно-правові акти, а також розгалужена система законів та підзаконних актів.

З метою підвищення ефективності інституту реабілітації в Україні запропоновано здійснити систематизацію його нормативно-правових джерел (принаймні у формі інкорпорації) та сформувати цілісну систему реабілітаційного законодавства України.

Ключові слова: інститут реабілітації, комплексний інститут права, медична реабілітація, реабілітація, реабілітаційне законодавство, соціальна реабілітація.

Prots O., Kantor N. Rehabilitation as an institute of national law and legislation: problems and ways of solving them

The article examines rehabilitation as an institute of national law and legislation. It is established that the original meaning of the term “rehabilitation”, borrowed from the Latin language, has significantly expanded in the legal aspect in modern conditions. On the basis of the analysis of scientific sources and the generalization of the main approaches to the understanding of rehabilitation the conclusion is made that it is a complex social and legal phenomenon. Such types of rehabilitation are distinguished as medical, pedagogical, political, psychological, social, physical, and others. The legal nature of rehabilitation is confirmed by an extensive system of legal norms that serve as the basis for various types of rehabilitation, the essence of which is the restoration of missed (limited, lost) opportunities and abilities of a person, ensuring his full vital activity in society.

It has been established that legal science expresses directly opposite opinions about the place of rehabilitation in the national system of law. Some scientists consider rehabilitation to be solely an institution of criminal-procedural law. Others prove the formation of a separate branch – rehabilitation law. The following definition is formulated: rehabilitation is a complex, inter-branch institute of law, which regulates a wide range of social relations arising in the process of removing obstacles and restoring opportunities for normal human activity and the realization of his rights, freedoms and legitimate interests in various spheres of public life. The institute of rehabilitation is recognized as one of the most important legal institutions in the modern national system of law. This institute combines the norms of constitutional, administrative, civil, civil procedural, criminal, criminal procedural, criminal enforcement,

labor law, as well as new industries, such as medical and educational law. Accordingly, its sources are the Constitution of Ukraine, sectoral codified normative legal acts, as well as an extensive system of laws and by-laws.

In order to increase the efficiency of rehabilitation in Ukraine, it is suggested to systematize its normative-legal sources (at least in the form of incorporation) and to form an integral system of rehabilitation legislation of Ukraine.

Key words: rehabilitation institute, complex institute of law, medical rehabilitation, rehabilitation, rehabilitation legislation, social rehabilitation.